

Høringsinnspill til Utvalget om kunstig intelligens i høyere utdanning

fra nettverket UH-didaktikk og KI i høyere utdanning

(Februar 2026)

1. Innledning

Vi er et uformelt nettverk av universitets- og høyskolepedagoger (UH-didaktikere) fra flere institusjoner i norsk høyere utdanning. Nettverkets medlemmer arbeider med undervisningsutvikling, vurdering og kompetanseheving knyttet til bruk av kunstig intelligens (KI) i utdanning.

Vårt bidrag tar utgangspunkt i pedagogisk praksis, institusjonelle rammevilkår og erfaringer fra implementering av KI i utdanning.

2. Utfordringer med KI i høyere utdanning

Hovedutfordringen knyttet til KI i høyere utdanning er ikke primært teknologisk, men pedagogisk og epistemisk.

KI påvirker studentenes læringsprosesser på grunnleggende måter. Det blir enklere å sette bort deler av egen tenkning, formulering og problemløsning til teknologien, noe som kan svekke faglig fordypning, kritisk forståelse og gradvis faglig modning.

Videre kan utstrakt KI-bruk bidra til økt individualisering av læring, der studenter i større grad henter personlige svar fra KI-verktøy fremfor å delta i faglige samtaler med medstudenter og undervisere. Dette kan svekke fagfellesskap og kollektiv kunnskapsutvikling.

Vi er bekymret for at frykt for teknologi og uavklarte juridiske gråsoner fører til defensiv praksis, der institusjoner og undervisere unngår å eksperimentere og utvikle nye pedagogiske grep. De som faktisk eksperimenterer, gjør det ofte i det skjulte. Dette hemmer organisasjonslæring og vanskeliggjør etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter.

Undervisere må kunne utforske bruk av KI i tråd med anbefalingene i utvalgets notat *Foreløpige vurderinger*. Dette kan nødvendiggjøre en klargjøring og eventuell justering av eksisterende lover og forskrifter opp mot KI og hva som konkret er lov og ikke lov.

Det finnes tegn på et økende språkpress: KI-genererte tekster etablerer en glatt, selvsikker og normerende skrivestil, som kan føre til at både studenter og undervisere mister tillit til egne språk- og skriveferdigheter.

Vi frykter også en gryende form for epistemisk atrofi, forstått som svekket trening i å vurdere, begrunne og forankre kunnskap når sentrale ledd i arbeidsprosessen rutinemessig overlates til KI.

Dette stiller nye krav til utdanningsinstitusjonene om måter å tilrettelegge for læringsprosessen, kritisk tenkning og en hensiktsmessig bruk av KI – hvor læring settes i sentrum. Dette impliserer at undervisere har digital, pedagogisk og faglig kompetanse på et nivå som gjør dem i stand til å kritisk vurdere/regulere når KI gir en pedagogisk/faglig merverdi og når det ikke gjør det.

3. Forfatterskap og hybride skriveprosesser

Akademisk skrijving er i økende grad en hybrid prosess der menneskelig tenkning og KI-genererte forslag veves sammen i iterative arbeidsprosesser. Dette gjør det nødvendig å avklare hva «eget arbeid» betyr når tekstproduksjon skjer i samspill med teknologi. Tradisjonelle forståelser av akademisk redelighet bygger på en forutsetning om at den som leverer et arbeid, også har formulert det. I hybride skriveprosesser kan denne grensen bli vanskelig, og i noen tilfeller meningsløs, å opprettholde.

Internasjonalt er dette spørsmålet uavklart. Universitetenes og høyskolenes retningslinjer behandler i stor grad KI som en trussel mot originalitet, mens akademiske forlag har inntatt en mer pragmatisk posisjon der bruk tillates med krav om åpenhet og fullt forfatteransvar (Perkins & Roe, 2024). Samtidig varierer det betydelig hva forlagene anser som akseptabel bruk – fra ren språklig bearbeiding til bredere bidrag i tekstproduksjonen. En voksende forskningslitteratur argumenterer for at vi trenger et oppdatert begrep om originalitet og forfatterskap som gjenspeiler at kunnskapsproduksjon i økende grad er distribuert og teknologimediert (Luo, 2024; Hau, 2025; Eaton, 2023).

Forskning på akademisk integritet peker mot et sentralt skille: mellom kontroll og ansvar (Eaton, 2023). I en hybrid skriveprosess kan man dele kontrollen over tekstproduksjonen med KI-verktøy, men man beholder det fulle ansvaret for det ferdige produktet. Det reviderte AI Assessment Scale (Perkins, Roe & Furze, 2025) viser hvordan dette kan operasjonaliseres: fokus flyttes fra «hvem formulerte teksten?» til «demonstrerer studenten faglig forståelse og tar ansvar for innholdet?».

Samtidig har skriveprosessen en egenverdi som læringsaktivitet. Skrijving er en kognitiv prosess der forståelse utvikles og formes (Menary, 2007; Corbin et al., 2025). Det er derfor situasjoner der selvstendig formulering bør være et eksplisitt læringsmål og KI-bruk må begrenses. Det avgjørende er å skille mellom kontekster: Når er selvstendig formulering selve læringsmålet, og når er KI-assistert skrijving faglig hensiktsmessig?

Vi mener utvalget bør adressere dette spørsmålet eksplisitt, og bidra til å utvikle

- et oppdatert begrepsapparat for akademisk redelighet som beveger seg fra kontroll av forfatterskap til ansvar for innhold

- tydelige rammer for åpenhet og attribusjon ved bruk av KI i skriftlige arbeider
 - retningslinjer som skiller mellom situasjoner der selvstendig formulering er læringsmålet og situasjoner der KI-assistert skriving er faglig hensiktsmessig, forankret i læringsdesign og vurderingskriterier
 - en anerkjennelse av at retningslinjene må balansere beskyttelsen av læringsaktiviteter med utviklingen av relevant KI-kompetanse for arbeidslivet
-

4. Opphavsrett – en kritisk flaskehals for faglig KI-bruk

Opphavsrettslige rammer fremstår i dag som en av de mest avgjørende – og minst avklarte – faktorene for hvor nyttig KI kan være som faglig verktøy i høyere utdanning.

Vi som arbeider med implementering av KI i utdanningsprogram står i en spagat: På den ene siden oppfordres institusjonene til å styrke studentenes generelle, fagspesifikke og spesialiserte KI-kompetanse. Dette forutsetter at KI-systemer kan ta utgangspunkt i relevant og faglig forankret kunnskapsgrunnlag. På den andre siden er det uklart i hvilken grad eksisterende læremidler og litteratur faktisk kan benyttes i slike systemer.

Kjernen i problemstillingen er ikke trening av KI-modeller, men behandling, tilgjengeliggjøring og viderebruk av opphavsrettslig beskyttet materiale gjennom KI-tjenester. Studenter og ansatte har lovlig tilgang til forskningsartikler og faglitteratur gjennom institusjonelle avtaler, men det er uklart i hvilken grad dette materialet kan brukes i KI-assistenter, modeller med store kontekstvinduer og RAG-baserte løsninger. Kopinor-avtalen for UH-sektor åpner på det nåværende tidspunkt ikke for at forskningsartikler og faglitteratur kan lastes opp og bearbeides i våre interne KI-løsninger. Likevel kan det være hjemlet gjennom f.eks. lisensen til enkeltartikler med CC-BY (SA/NA) lisensiering som DOJA (Directory of Open Access Journals) kan gi oversikt over.

Eksisterende veiledning i sektoren peker primært på risiko knyttet til videre deling og sekundær tilgjengeliggjøring, snarere enn på et eksplisitt forbud mot opplasting av opphavsrettslig beskyttet materiale til KI for egen faglig bruk i sikre løsninger. Dette åpner for at institusjoner og enkeltindivider tolker regler ulikt, og medfører betydelig usikkerhet og ulik praksis.

Manglende avklaring har direkte pedagogiske konsekvenser:

- Uten tilgang til faglitteratur reduseres KI til en generell språkmaskin uten faglig forankring.
- RAG-baserte løsninger, store kontekstvinduer og faglige KI-assistenter – som ellers kunne støtte dybdelæring, repetisjon, simulering, casearbeid og faglig refleksjon – blir vanskelige eller utrygge å ta i bruk i mange fag.

- Usikkerhet bidrar til ulik praksis, forsiktighet og i mange tilfeller skjult bruk.

Vi mener utvalget bør bidra til å avklare hvordan sektoren kan laste opp opphavsrettslig beskyttet materiale i lokal eller lukket KI for egen bruk på lovlig måte. Kan institusjonelt lisensiert faglitteratur brukes i sikre KI-tjenester og RAG-løsninger uten modelltrening, og på hvilke vilkår? Hvem kan bruke slike KI-løsninger: kun den som har bygget dem, eller alle med lovlig tilgang til materialet?

Hvis det viser seg at man ikke kan laste opp annet enn kun et lite utvalg av faglitteratur som er lisensiert under CC-BY (SA/NA) så er det kritisk for hvordan KI kan brukes til læring og faglig utforskning. Det ønsker vi at utvalget skal peke tydelig på for å se om det kan finnes fremtidige løsninger som en utvidelse av TDM eller fair use varianter, eller integreres i Kopinoravtalen e.l..

5. Muligheter ved bevisst og pedagogisk integrert KI-bruk

Det er betydelige muligheter ved KI når den brukes bevisst og pedagogisk forankret.

- Automatisering og effektivisering av rutinepregede prosesser, som litteratursøk, strukturering og språklig bearbeiding, kan frigjøre tid til faglig fordypning.
- KI muliggjør mer tilpasset læring og nye interaktive læringsformer. Undervisere kan, uten programmeringskompetanse, utvikle enkle verktøy, assistenter og agenter som støtter studentenes læring.
- KI kan også brukes til å styrke metarefleksjon, perspektivtaking og utforskende arbeid – forutsatt at bruken integreres eksplisitt i læringsaktivitetene.

I aktiviteter og oppgaver der studenter forventes å bruke KI, er det avgjørende at de får tilstrekkelig opplæring i å anvende KI på en konstruktiv og faglig forsvarlig måte.

6. Undervisning og vurdering i en KI-kontekst

Det er et tydelig behov for å tenke nytt om undervisnings- og vurderingsformer. Mange av utfordringene som nå diskuteres under KI-paraplyen, er i realiteten eldre spørsmål om hva vi vurderer, og hvorfor.

Eksamen bør ikke utformes primært for å sikre mot KI-bruk, men balanseres mellom å vurdere oppnådd læringsutbytte og å fremme læring, forståelse og akademisk dannelse. Vurdering må også ses i sammenheng over et helt studieprogram. Man trenger ikke alltid vektlegge kontroll av læringsutbytte like høyt i alle emner.

Kognitiv anstrengelse er kjernen i enhver læringsprosess. Studenter må derfor fortsatt trenes i å uttrykke egne tanker og ferdigheter også uten teknologisk mellomledd.

Samtidig må studenter, for å utvikle faglig dømmekraft, trenes i å synliggjøre hva de bygger på, hvilke valg de gjør og hvorfor – også når KI inngår som støtte.

Det er behov for læringsdesign der studenter lærer både med og uten KI, og der refleksjon over verktøybruken inngår eksplisitt. KI må inngå i et helhetlig læringsdesign gjennom graden. Det må fremgå tydelig av oppgaver og vurderingsformer når KI er tillatt, forventet eller ikke tillatt, avhengig av hvilke læringsutbytter som vurderes.

7. Ferdigheter studentene trenger

Studentene trenger

- kritisk forståelse av hvordan KI-systemer fungerer, og hvilke begrensninger de har
- ferdigheter i å anvende generelle KI-systemer på faglig og etisk forsvarlig måte
- refleksjon over hva som er egen kunnskap, tekst og dømmekraft
- kjennskap til hvordan KI brukes i arbeidslivet innen eget fagfelt
 - Særlig profesjonsstudenter trenger fagnær erfaring med KI for å utvikle bestillerkompetanse og kritisk brukerkompetanse.

KI-kompetanse må sikres på programnivå, med gradvis progresjon og varierende grad av KI-integrasjon i undervisning og vurdering.

8. Kompetanse og institusjonell kapasitet

Det er store variasjoner i kompetanse, trygghet og praksis blant faglig ansatte. Mange initiativer bæres fortsatt av enkeltpersoner med særlig interesse og kapasitet, ofte i juridiske gråsoner som vanskelig kan anbefales eller skaleres institusjonelt.

For å sikre utdanningsfaglig forsvarlig bruk av KI må institusjonene

- systematisk bygge KI-kompetanse
- etablere støttefunksjoner for pedagogisk og teknisk implementering
- forankre KI-opplæring i fagmiljøene, støttet av sentrale enheter og tverrinstitusjonelle nettverk

KI kan også åpne for nye former for tverrfaglighet som bør undersøkes nærmere.

Utdanningsledelsen bør stille tydelige krav til hvordan KI-kompetanse sikres på programnivå, og tilrettelegge for oppnåelsen av slik kompetanse. Det vil være pedagogisk hensiktsmessig med emner med ulik grad av KI-integrasjon.

Utdanningsledere og studieprogramledere bør sikres nødvendig kompetanse og rekrutteres på bakgrunn av motivasjon, faglig og digital kompetanse som er relevant for å løfte, motivere og bygge kollektiv kompetanse, ansvar og innsats som er direkte relevant for UH- sektorens kjerneområde: tilrettelegging av studentenes læring i ulike digitalt orienterte utdanningskontekster.

9. Behov for nasjonale tiltak

Det er behov for

- felles nasjonale prinsipper og retningslinjer for KI i undervisning, vurdering og læring
- felles infrastruktur og ressurser (f.eks. språkmodeller, opplæringspakker, delte læringsobjekter)
- en helhetlig nasjonal satsing på KI-kompetanse gjennom hele utdanningsløpet
- bedre deling og utnyttelse av resultater fra forskningssentrene for KI som arbeider med høyere utdanning og læring
- HKdir-midler til utforskning og nasjonal deling gjennom eksisterende nettverk og fora
- felles avtaler og retningslinjer for bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale i KI-systemer
- gjennomgang av lover og forskrifter som regulerer eksamen, med sikte på tilpasning til KI
- Det må gis rom for at ansatte får utforske, prøve, feile og dele

Samtidig må institusjonene beholde handlingsrom for lokale tilpasninger og faglig forankring.

10. Ethiske og politiske perspektiver

Bruk av kunstig intelligens i høyere utdanning reiser etiske og politiske spørsmål som går utover valg av verktøy og pedagogiske løsninger.

Det bygges opp en økende avhengighet av proprietære KI-løsninger eid av kommersielle aktører utenfor norsk og europeisk kontroll. Dette utfordrer akademisk autonomi, personvern, språklig mangfold og institusjonenes langsiktige handlingsrom.

I møte med KI risikerer høyere utdanning å “utkonkurreres” av kommersielle aktører i tillegg til å stille feil spørsmål ved å fokusere på egne systembehov og effektivisering,

fremfor å ta et bredere ansvar for hvordan teknologien former samfunn, kunnskap og ulikhet. Dette bør utløse en grunnleggende diskusjon om høyere utdannings rolle, ansvar og verdigrunnlag i en KI-preget framtid.

På denne bakgrunnen oppfordrer vi utvalget til å vurdere behovet for nasjonale og europeiske KI-infrastrukturer, inkludert nordisk samarbeid om KI-modeller for små språk og felles verdigrunnlag.

11. Avslutning

Vi mener at KI i høyere utdanning må forstås som en pedagogisk transformasjon, ikke et rent teknologisk skifte - hvor det grunnleggende likevel består: de grunnleggende verdiene academia er tuftet på og studentenes læring og dannelsesprosess.

For å realisere potensialet kreves

- langsiktig satsing på kompetanse og infrastruktur
- tydelige og felles rammer for eksperimentering og bruk av KI
- incentiver og arenaer som legger til rette for dialog mellom institusjoner, myndigheter og land
- Utdanningsledere og undervisere som prioriterer å sette undervisning og læring av høy kvalitet, og som tilnærmer seg teknologibruk ut fra hvordan den kan gi pedagogisk og faglig merverdi innenfor gjeldende rammer.

Vi stiller oss til disposisjon for videre dialog og bidrar gjerne i oppfølgingsarbeidet.

Hilsen nettverket UH-didaktikk og KI i høyere utdanning

v/

Aleksander Lindås, prosjektleder for fleksibel og digital læring, Oslo Nye Høyskole

Beate Torset, seniorrådgiver, Norges idrettshøgskole

Dag M. Haugland, lektor, Fagskolen i Agder

Emil Trygve Hasle-Hoff, seniorrådgiver, Høyskolen Kristiania

Gizella Apjok, Rådgiver, NTNU

Grethe Moen Johansen, universitetslektor, OsloMet - storbyuniversitetet

Hilde Sundfær, Avdelingsleder, Lovisenberg diakonale høgskole

Kaspar Bredahl Rasmussen, Seniorrådgiver, Nord universitet

Maj Schian Nielsen, førstebibliotekar, Universitetet i Agder

Marianne Hagelia, førsteamanuensis, Høgskolen i Østfold

Merete Morken Andersen, førsteamanuensis, Universitetet i Sørøst-Norge

Oddlaug M. Lindgaard, seniorrådgiver, Nord universitet

Ole K. Solbjørg, Seniorrådgiver, NTNU

Omid Mirmotahari, førsteamanuensis, Universitetet i Oslo

Randi Elisabeth Hagen, seniorrådgiver, Universitetet i Innlandet

Robert Kordts, professor, Universitetet i Bergen

Sigrun Lindaas Norhagen, leder for digitalisering av utdanning, NLA høgskolen

Sindre Sandbakk, rådgjevar, Høgskulen i Volda

Sondre Røstad-Tollefsen, rådgiver, OsloMet - storbyuniversitetet

Torbjørn Frantsen, høgskulelektor, Høgskulen i Volda

Trine Fosslund, UiT Norges arktiske Universitet

Ørjan Flygt Landfald, seniorrådgiver, Handelshøyskolen BI